

Zuid-Europa

LES 1 NAAR DE BERGEN OF NAAR ZEE?

De meeste landen in Zuid-Europa hebben een Middellands Zeeklimaat, met hete, droge zomers en zachte winters. Hierdoor lijkt de vegetatie in grote delen van Zuid-Europa op elkaar. Dit warme klimaat trekt veel toeristen.

Hoger in de bergen is het een stuk minder warm. Want hoe hoger je komt, hoe kouder het wordt. Dat zie je ook aan de begroeiing: hoe hoger je komt, hoe minder bomen, struiken en planten er groeien. Helemaal boven in de bergen van bijvoorbeeld Zwitserland en Oostenrijk ligt het hele jaar door sneeuw. Hier heerst het hooggebergteklimaat. De grond is er hard en bevroren, bovenin – boven de boomgrens – groeien geen bomen meer, neerslag valt er doorgaans als sneeuw en blijft liggen: eeuwige sneeuw. Je kunt er prima skiën, maar weinig verbouwen.

Sneeuwlawines en smeltende gletsjers zorgen ervoor dat delen van de bergen en de ondergrond gaan slijten en verschuiven. Dat heet erosie. Juist als er geen begroeiing is, kan het oppervlak snel eroderen, want de wortels van bomen en planten kunnen de ondergrond vasthouden. Boven in de bergen groeien geen bomen en hebben weer, wind en water dus vrij spel.

De belangrijkste bergketens van Zuid-Europa zijn de Alpen en de Pyreneeën. De Dolomieten maken deel uit van de Alpen. Deze zijn ontstaan in het Krijt, 135 tot 65 miljoen jaar geleden. Vóór deze periode lag er op de plaats van de Alpen een grote oceaan. Op de bodem van deze oceaan werden schelpen omgezet in kalklagen. Door de botsing van Italië met het gebied waar Zwitserland en Oostenrijk nu liggen, werd de zeebodem omhoog gestuwd en werden de bergen gevormd. Dit is de reden dat nu op duizenden meters hoogte op veel plaatsen in de Alpen kalksteen met daarin fossielen van schelpen worden gevonden. (Meer informatie over de bergen: <http://dier-en-natuur.infonu.nl/natuur/2116-bergen-hoog-en-mooi.html>.)

Boven in de bergen is het koud en er valt veel sneeuw. Langs de stranden van de Middellandse Zee is het een stuk warmer. Door de hitte van de zon verdampt het warme zeewater. De waterdamp stijgt op en daardoor neemt de luchtdruk boven zee toe.

Boven in de lucht is het kouder; de waterdamp koelt weer af en condenseert. Hierdoor ontstaan wolken. De wolken waaien naar gebieden waar de luchtdruk lager is (daar is in feite ruimte om naartoe te gaan), bijvoorbeeld boven het land en de bergen. Om over de bergen heen te kunnen drijven, moeten de wolken klimmen. Dat kost moeite en daarom laten de wolken een deel van hun inhoud als neerslag (regen boven land of sneeuw boven de bergen) vallen.

Op de bergtoppen valt sneeuw. Als de sneeuw smelt, stroomt het water via rivieren weer terug naar zee. Onderweg warmt het steeds meer op, tot het door de hitte van de zon boven het zeeoppervlak weer gaat verdampen en opstijgen. De waterkringloop begint opnieuw.

LES 2 WONEN IN ZUID-EUROPA

Vanwege het Middellandse Zeeklimaat zijn de binnenlanden van veel Zuid-Europese landen erg warm en droog. Daar groeit weinig en is dus weinig werk. Daarom trekken veel Zuid-Europeanen naar de kuststreken waar wel werk is, als visser of in de toeristensector.

Het Middellandse Zeeklimaat heeft niet alleen invloed op de vegetatie en de landbouw. Ook het werk van de mensen die in de landen rond de Middellandse Zee wonen, wordt erdoor beïnvloed. In de zomer is het midden op de dag zo heet, dat je weinig anders kunt doen dan een middagdutje: siësta. Nederlanders zijn juist gewend om midden op de dag van alles te ondernemen en dus staat menig toerist in Spanje, Italië, Griekenland of Portugal voor een dichte deur als hij rond 14 uur wil gaan winkelen of naar een bank wil om iets te regelen.

In de winter kan dit klimaat ook voordelen bieden. In het uiterste zuiden van Spanje, Portugal, Griekenland en Cyprus wordt het dan vaak niet kouder dan 15 of 20 graden. Erg aangenaam voor wie niet van koude en natte winters houdt. Ook in de winter zijn er dus toeristen te vinden in de plaatsen aan de Middellandse Zeekust. Zij overwinteren daar en zorgen voor werkgelegenheid. De hotels, restaurants en winkels kunnen immers ook in de winter open blijven.

Ook de berggebieden profiteren van het toerisme. 's Zomers leven veel bewoners er van de veeteelt en van toeristen die van wandelen of parapenten (een vorm van zweefvliegen op de thermiek) houden; in de winter verdienen ze aan de toeristen die komen skiën of langlaufen en overnachten in de hotels.

Tegenwoordig trekken de landen van Zuid-Europa veel toeristen. Vroeger reisden de Spanjaarden, Italianen en Portugezen zelf al de hele wereld over. Met grote schepen voeren ze richting het westen, de Atlantische Oceaan over, op zoek naar een westelijke zeeroute naar Indië in Azië. De Italiaan Columbus vertrok in opdracht van de Spaanse koning en koningin op 3 augustus 1492 met drie schepen (de Santa María, de Niña en de Pinta) richting het westen. Op 12 oktober 1492 kwam hij aan bij een Caribisch eiland waarvan hij dacht dat het tot Indië behoorde. De mensen die er woonden, noemde hij Indianen. Pas later ontdekte men dat hij helemaal niet in Indië was aanbeland; hij had een compleet nieuw continent ontdekt: Amerika. Een keerpunt in de wereldgeschiedenis. Vanuit de 'Nieuwe Wereld' zouden er veel nieuwe producten naar Europa gebracht worden, zoals aardappels, maïs, paprika's en tomaten. En ook politiek had het grote gevolgen. (Meer informatie over Columbus: http://www.schooltv.nl/vroegerenzo/?item=2219251&nr=2201406&site=site_vroegerenzo.)

LES 3 WERKEN IN ZUID-EUROPA

Ondanks dat Portugal niet aan de Middellandse Zee ligt, zoals buurland Spanje, profiteren ook de Portugezen van het aangename Middellandse Zeeklimaat. Er worden veel druiven geteeld in het dal van de rivier de Douro, waarvan de bekende portwijnen gemaakt worden. Portugal is ook een belangrijke kurkproducent. Dertig procent van alle kurkeiken in de wereld staat in Portugal. Nu er steeds vaker kunststof-'kurken' gebruikt worden om wijnflessen mee af te sluiten, komt de kurkproductie in Portugal (en Spanje) onder druk te staan.

Van oudsher is de visvangst in Portugal een grote bron van inkomsten. Overall langs de kust zijn kleine vissersplaatsen en nergens wordt zo veel vis (voor zo'n lage prijs) gegeten als in Portugal. Door het opkomende toerisme veranderen de vissersplaatsen van karakter. Het toerisme wordt een steeds belangrijkere bron van inkomsten.

In het oosten grenst Portugal aan Spanje. Spanje bestaat voor het grootste deel uit hoogvlakten. Doordat de gebergten rond de hoogvlakten de wolken tegenhouden, is het Spaanse binnenland droog. Er groeien weinig planten en struiken, waardoor het gebied niet erg geschikt is voor veeteelt (de dieren moeten immers te eten hebben). Ook is er vaak te weinig water om landbouwgewassen voldoende te irrigeren. Citrusvruchten en druiven hebben niet veel water nodig, maar helemaal zonder kunnen ze niet. Die vruchten worden daarom vooral in de kuststreken verbouwd en daar wonen en werken dan ook de meeste mensen. Een ander probleem van het droge binnenland zijn de bosbranden (<http://www.veiligopreis.info/natuurgeweld/bosbranden.htm>). Elke zomer vatten grote stukken droog bos vlam en branden af.

De bergellingen van Zwitserland, Oostenrijk en Noord-Italië zijn juist wel geschikt voor veeteelt. Er groeit volop sappig gras en de koeien, geiten en schapen kunnen er naar hartelust rondlopen. In Zwitserland is dan ook een groot zuivelbedrijf gevestigd: Nestlé, bekend van babyvoeding en melkchocolade.

Het noorden van Italië is vooral bekend vanwege de modieuze producten die ervandaan komen: auto's, interieurartikelen, juwelen en kleding (<http://www.styleitaly.nl/service/de-geschiedenis-van-italiaanse-modekleding/>). Italianen houden van luxe en ze hebben de naam stijl en smaak te hebben. Voor de auto's van Ferrari en de kleding, tassen en zonnebrillen van Versace, Gucci en Dolce & Gabbana betalen mensen wereldwijd veel geld. Deze designproducten worden vooral in het noorden van het land gemaakt. Milaan en Turijn zijn de belangrijkste centra. Hier wordt het grote geld verdiend. De mensen die in het zuiden van Italië wonen, hebben een stuk minder te besteden. Daar is weinig industrie en zijn de mensen vaak arm. Ook zij willen meeprofiten van de welvaart van de designindustrie. De Noord-Italianen voelen er weinig voor om hun armere landgenoten te ondersteunen. Een situatie die enigszins vergelijkbaar is met de verhoudingen in Europa. De rijke, welvarende landen in het noorden (Nederland, Duitsland etc.) staan niet te trappelen om minder welvarende landen in het zuiden (Spanje, Griekenland) te onderhouden.

Ooit waren die verhoudingen precies omgekeerd. Voor en rond het begin van onze jaartelling waren juist Griekenland en de stadstaat Rome het meest invloedrijk in Europa. Deze landen vormden de bakermat voor de Europese cultuur. De Grieken en Romeinen bouwden meer dan 2000 jaar geleden al indrukwekkende stenen huizen en tempels, met vloerverwarming en toiletten, terwijl de bewoners van het huidige Nederland, België en Duitsland nog in tochtige hutten woonden en hun behoefte boven een gat in de grond deden. Tegenwoordig komen de welvarende noorderlingen als toeristen naar het arme Griekenland om daar de ruïnes uit vervlogen tijden te aanschouwen.